

Honoris CAUSA

Universitat de Lleida

Salvador Giner

HONORIS CAUSA

INVESTIDURA COM A DOCTOR

HONORIS CAUSA DEL SENYOR

DR. SALVADOR GINER DE SAN JULIÁN

Universitat de Lleida

Recull de les intervencions i lliçons pronunciades en l'acte d'investidura com a doctor *Honoris Causa* de la Universitat de Lleida del senyor Salvador Giner de San Julián, que es va fer al Saló Víctor Siurana, el 4 de març de 2014.

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2014

Disseny i maquetació: cat Et cas / Edicions i Publicacions de la UdL

Fotografia de portada: Xavier Goñi. Servei de Reproducció d'Imatge de la UdL

DL L 797-2014

Per a més informació, visiteu la web de la Universitat de Lleida

ÍNDIX

Salutació	
Dr. Roberto Fernández Díaz	5
<i>Laudatio</i>	
Dr. Fidel Molina Luque	7
Acte de doctorat <i>Honoris Causa</i>	
Dr. Salvador Giner de San Julián	17
Discurs de cloenda	
Dr. Roberto Fernández Díaz	40

SALUTACIÓ

DR. ROBERTO FERNÁNDEZ DÍAZ

Bona tarda,

Secretària general de la Universitat de Lleida,

Degana de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida,

Digníssimes autoritats,

Membres de la comunitat universitària,

Senyores i senyors,

Sigueu benvinguts i benvingudes a l'acte d'investidura del Dr. Salvador Giner de San Julián com a doctor *Honoris Causa* per la Universitat de Lleida.

La importància i el valor que la Universitat dóna a aquest nomenament, que és l'honor més alt que aquesta institució concedeix, es posa de manifest en la solemnitat d'aquest acte, marcat per un ritual antic i d'un alt valor simbòlic.

LAUDATIO

DR. FIDEL MOLINA LUQUE

Rector Magnífic,

Excel·lentíssimes i il·lustríssimes autoritats,

Membres del Claustre Universitari

Professorat, personal d'administració i serveis i estudiantat d'aquesta universitat,

Senyores i senyors,

Per a la Universitat de Lleida és un honor el fet d'acollir en el seu claustre el pensador, sociòleg i mestre de sociòlegs, el Dr. Salvador Giner de San Julián. I és un privilegi que hagi acceptat ser doctor *Honoris Causa* de la nostra universitat, una universitat sòlida i de llarga trajectòria històrica; la primera, la més antiga, de la Corona d'Aragó.

Per a mi, com a sociòleg, és també un honor presentar el professor Giner, una de les ments —si ho podem dir així— més holístiques de la ciència sociològica catalana. La seua vasta obra, el seu mestratge i l'empremta que ha deixat i encara deixa en el camp del pensament social són coneguts a bastament en el món universitari i de les ciències socials. Hom diria que no cal presentar-lo perquè el coneixem sobradament.

Al contrari, en el món de l'efímer, de la simplicitat, en què vivim, és important que dediquem el temps que cal a enumerar la feina d'una persona que, no pas sense entrebancs de tot tipus, ha fet de la investigació, el pensament científic, l'estudi, la divulgació científica i el compromís social els pilars fonamentals de la seua vida i la seua trajectòria personal i acadèmica. És important que recordem qui és Salvador Giner i per què la Universitat de Lleida s'enorgulleix que sigui el seu *Honoris Causa*.

L'acte d'avui és un dels esdeveniments més rellevants de la Universitat: la celebració de la integració d'un nou doctor *Honoris Causa* en el Claustre de la UdL. Això també dóna forma a una escenografia i una simbologia que ajuda a reafirmar la nostra pertinença al col·lectiu universitari de Lleida, però, sobretot, a la *universitas* comuna.

És un acte festiu per a la Universitat i per als seus membres: professorat, personal d'administració i serveis i estudiantat. Tot acte festiu comporta uns ritus i, de fet, aquest és un veritable ritu de pas (un ritu d'agregació), com en diem els antropòlegs i sociòlegs. Els ritus de pas tenen lloc en les situacions importants de l'existència humana, quan l'individu ha d'afrontar nous compromisos existencials. Potser direu que què té d'existencial l'acte d'avui... Penseu-hi; cadascú segur que hi trobarà alguna cosa, depèn de què signifiqui l'acte per a ell i depèn de com el visqui... Però, a banda d'aquesta vivència particular i personal, de ben segur que, per a tots i totes els que som aquí, el fet de pensar i reflexionar sobre la vàlua científica i humana, i sobre com la universitat pot tornar a la societat part del suport que rep, per millorar-la, pot esdevenir finalment «existencial», perquè a través del reconeixement d'una persona d'excel·lència, com a científic, com a investigador, com a docent, trobem l'exemplificació paradigmàtica del que fa la universitat, del que fem els universitaris.

En aquest ritu d'agregació, celebrem la incorporació d'aquest prestigiós sociòleg, reconegut internacionalment, com a membre del nostre claustre. I ja que reflexionem sobre la seua tasca acadèmica, docent i investigadora, com a sociòleg, la primera pregunta que ens ve al cap és, precisament: què és sociologia? Alguns autors han arribat a definir-la com «allò que fan els sociòlegs». I, de fet, a Catalunya, a Espanya, a Europa... gairebé podríem dir allò de «què és sociologia...? I tu m'ho preguntes? Sociologia ets tu, Salvador». O, almenys això és el que has estat, als nostres inicis, per a molts dels sociòlegs de la UdL i de Catalunya, en general. Però també, d'alguna manera, en l'àmbit europeu i mundial, ja que l'abast de l'obra del Dr. Salvador Giner no té fronteres, i ha estat (i és) citat i referenciat internacionalment. La seua obra s'ha divulgat i es divulga arreu. El seu mestratge és de llarg recorregut: ha anat impregnant tots i cadascun dels seus deixebles i aquests han anat traslladant-lo, renovat, als seus estudiants i doctorands.

I en aquest sentit, la sociologia de l'educació i l'actual Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la Universitat de Lleida li deuen part de certes orientacions de la formació inicial i permanent de mestres, treballadors socials, educadors socials i fins i tot psicopedagogs. Així, conto l'anècdota (real) que, en un «curs pont» que vaig cursar a Girona (com a Universitat Autònoma de Barcelona), el llibre obligatori de l'assignatura de Psicologia Social era el *Sociologia*, de Salvador Giner, que, temps després, també altres companys i companyes de sociologia (Lluís Samper, Jordi Garreta, Dolors Mayoral, Paquita Sanvicén i Ceci Lapresta) recomanàvem en les nostres classes a Camp de Mart i a la Caparrella (i ara també a Cappellet).

Sempre ens ha facilitat que poguéssim comptar amb la seua col·laboració i el seu suport: ja sigui en conferències, xerrades, cursos als diplomats i llicenciats i en el doctorat, o en la presentació dels nostres llibres, aconsellant-nos sobre aquest punt o sobre aquell altre, prologant-los... Sempre hi és quan se'l demana. La grandesa de les persones es veu també en els gestos de generositat intel·lectual. I el Salvador Giner, el professor Giner, n'és molt, de generós: tots nosaltres li agraïm el seu mestratge a Lleida. I, a més de la sociologia i la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social, el vincle amb la Universitat de Lleida és molt important també en altres actuacions, com la que van constituir ell mateix, com a president de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), i el rector de la Universitat de Lleida, Dr. Roberto Fernández, quan van signar, el 10 de novembre de 2011, el conveni per col·laborar en el desenvolupament del projecte Corpus Literari Digital. El Corpus Literari Digital, com sabeu, és un projecte que pretén preservar, difondre i promoure els estudis sobre el patrimoni català contemporani.

Per tant, hi insisteixo, els vincles amb la Universitat de Lleida hi són des de fa temps, en quantitat i en qualitat. En aquest sentit, és una persona que sempre ha tingut la mà oberta per als sociòlegs i educadors com nosaltres, per empènyer-nos a tirar endavant. La seua talla intel·lectual és idèntica a la seua talla personal: és una molt bona persona, en el ple sentit machadià.

Sí, parlar de Salvador Giner és parlar de sociologia i de la història del pensament social; la nostra ciència no seria el mateix sense aquestes dues magnes obres, entre d'altres. Però l'obra i l'aportació de Salvador Giner va molt més enllà...

El Dr. Salvador Giner de San Julián va néixer a Barcelona l'any 1934 i ha estat president de l'Institut d'Estudis Catalans (l'IEC) des de l'any 2005 fins al juny d'aquest any passat, el 2013.

Sintetitzaré el seu extens i excel·lent currículum dient que és doctor per la Universitat de Chicago i té estudis de postgrau a la Universitat de Colònia. La seua activitat docent l'ha desenvolupat en diferents països. Va ser cap de departament i catedràtic a la Universitat de Cambridge (King's College), Reading, Lancaster i West London, entre 1965 i 1989. L'any 1989 va obtenir la càtedra de Sociologia per la Universitat de Barcelona.

Ha estat també professor visitant a la Universitat de Roma, a l'Autònoma de Mèxic, a la de Puerto Rico, de Costa Rica, de Buenos Aires i a l'Autònoma de Barcelona.

Ha estat cofundador i president de l'Associació Catalana de Sociologia (1979), filial de l'Institut d'Estudis Catalans. En aquest sentit, va ser el fundador del Congrés Català de Sociologia i impulsor dels congressos de sociologia espanyola. Així mateix, ha estat cofundador de l'Associació Europea de Sociologia (ESA). Ha estat director i professor de la Secció de Ciències Socials de la Universitat Catalana d'Estiu (1969-1975) i director i fundador de l'Institut d'Estudis Avançats del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).

La Generalitat de Catalunya li va atorgar l'any 1995 la Creu de Sant Jordi. Així mateix, el Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) li atorgà, el 2006, el Premi Nacional de Sociologia i Ciència Política per la seua trajectòria científica i professional. La sociologia catalana no s'entén sense el seu impuls i mestratge; d'alguna manera és el «pare» de la sociologia a Catalunya, com a mínim de la contemporània.

En aquesta línia, el Dr. Salvador Giner és un dels sociòlegs més rellevants dels que van introduir la sociologia a Espanya, quan la situació política, social i cultural no era precisament procliu ni fàcil. Probablement per això és un profund defensor de la ciutadania i de la democràcia, des d'un punt de vista del pensament crític, com a bon sociòleg que és; en aquesta línia, són de lectura obligada *La societat massa*, *Les cartes a la democràcia*, *Les raons del republicanisme* i *El futur del capitalisme*, entre d'altres. Els seus estudis teòrics i empírics han significat per a la comunitat científica mundial aportacions molt importants; ell mateix es decanta pel concepte de Luhmann d'«estructures latents», que tracta d'agrupar teories i recerques diferents, fins i tot desenvolupades en diferents temps i espais, per donar sentit i «controlar», d'alguna manera, el pluralisme teòric existent en la sociologia.

Seguint la idea dels pares fundadors i de la pròpia idiosincràsia de la sociologia com a ciència holística i culminant de les ciències socials, els estudis sociològics del Dr. Salvador Giner són interdisciplinaris, ja que s'endinsen en altres disciplines, com la filosofia, la història, l'antropologia, la ciència política o els estudis culturals.

De fet, m'agradaria ressaltar que, en les seues darreres obres, explica clarament el triomf de la intel·ligència sociològica, i destaca que les persones d'avui entenen la seua condició des d'una perspectiva sociològica. La consciència contemporània no seria la mateixa sense la presència de la sociologia entre nosaltres; sense la ciència social el món d'avui no seria el que en diem «modern». Aquest món modern requereix, per ser-ho, la presència vigorosa d'una concepció de si mateix secular, laica, analítica, afí a la ciència i moralment humanista. El Dr. Salvador Giner continua dient que, precisament, aquesta concepció (i d'aquesta manera) és la de la intel·ligència sociològica de la realitat. La sociologia no és solament la consciència crítica de la modernitat: n'és també una part essencial. M'agrada destacar que Salvador Giner ha estat present en més d'una conversa (des de fa ja anys) amb l'actual rector (i abans de ser-ho), el Dr. Roberto Fernández, pel que fa a les relacions imbricades entre història i sociologia, i a qüestions filosòfiques, com la *humana conditio*. Doncs bé, Salvador Giner destaca amb èmfasi que la sociologia és, sobretot, ciència humana, i no solament social; és, en el conjunt de les ciències

socials, precisament, la que estudia la condició humana. La dimensió humanística de la sociologia no és incompatible amb la científica —en el sentit genuí de l'expressió, la ciència és l'aspiració rigorosa al coneixement objectiu per mitjans racionals, seculars i empírics, en qualsevol camp. I el mateix Salvador Giner acaba dient (i cito textualment):

Aquesta dimensió no està mai en condicions d'exhaurir tota l'activitat investigadora, ja que si la sociologia és també humanisme, o part essencial del humanisme modern, secular, analític i racional, quina altra possibilitat hi hauria? La Sociologia fuig de la disjuntiva *aut scientia aut nihil*, o «ciència, o no res». La seva missió és ser a la vegada *scientia atque humanitas*.

En aquest sentit, i sense fer-ne un llistat exhaustiu, vull destacar algunes de les seues publicacions, que han influenciat decisivament el pensament sociològic actual i les ciències socials en general. La voracitat intel·lectual del Salvador queda reflectida en la seua fecunda i nombrosíssima producció científica, en els seus pròlegs a llibres de referència i en l'enorme quantitat d'articles en revistes especialitzades. Per això no en podem fer el repàs exhaustiu, per la qual cosa he decidit fer una tria de les seues publicacions destacades, fet que és un risc, perquè Salvador Giner no té cap llibre, cap obra, que no sigui destacat ni de referència obligada... I no és una floreta; és, simplement, la veritat.

Però m'arrisco a fer una selecció dels que més han influït, entre els quals podem destacar *Historia del pensamiento social* (tretzena edició el 2013), amb multitud d'edicions revisades i actualitzades i amb un èxit permanent, ja que és el manual més utilitzat a les universitats espanyoles; gairebé podríem dir que és el primer diccionari de sociologia en espanyol. És ja un manual clàssic: aquest llibre traça l'evolució de les idees, doctrines i interpretacions de la filosofia i la teoria social occidental des dels seus inicis fins al present, i ho fa de manera equànime, equilibrada i erudita. Aconsegueix exposar l'evolució del pensament ètic, polític, econòmic i sociològic a través del temps, amb una avaluació crítica de cada aportació. Aquí es veu la claredat del seu estil: la voluntat pedagògica i divulgativa, ja que els seus textos «s'entenen» perquè estan molt ben escrits. Sempre m'ha agradat destacar això dels escrits de Salvador Giner, perquè fa que les seues obres siguin una font molt utilitzada de coneixements per a sociòlegs, historiadors, economistes i tots els que estiguin interessats en la filosofia moral i política. Aquesta obra del professor Giner —hi insisteixo, revisada i actualitzada constantment— culmina amb una exposició

detallada de les principals teories sobre la crisi i el futur del món contemporani, sense oblidar les concepcions que inspiren els nous moviments socials d'avui dia.

Altres llibres, també fonamentals, són:

- Sociologia
- El progrés de la consciència sociològica
- Societat massa
- Europa contemporània: estructures socials i pautes culturals
- L'estructura social de Catalunya
- *La societat corporativa*
- *El destino de la libertad* (premi Espasa d'Assaig)
- *Diccionario de Sociología*
- Les raons del republicanisme
- Ciutadania, desigualtat social i Estat del Benestar
- Comunió, domini, innovació
- Assaigs civils i Carta sobre la democràcia
- La cultura catalana: el sagrat i el profà
- Teoria de sociologia clàssica

Vull destacar també el recent *L'origen de la moral*, que se subtitula *Ètica i valors a la societat actual*. En aquesta obra, Salvador Giner es preocupa i s'ocupa dels mecanismes que regeixen la convivència; ell defensa que tota anàlisi de la moral depèn de les seues condicions històriques i sociològiques, sense que això suposi en absolut una visió relativista. El seu estudi inclou una visita polèmica als filòsofs morals, alguns dels quals manifesten un preocupant «analfabetisme sociològic». Ell està convençut que l'home és bastant dolent, i que el present ha perdut les «prioritats morals». Però no és que el Dr. Salvador Giner hagi caigut en un pessimisme il·lustrat, ans al contrari, l'eix del seu llibre i el seu pensament és el progrés moral. Tot i que afirma que hi ha progrés moral, reconeix que en ocasions això no és tan clar. En aquest sentit, indica que el segle xx ha estat el pitjor de la història, i combina les contradiccions entre veritables salvatjades i tendències progressistes i humanitàries. Però reconeix, finalment, que mai no s'havia declarat que l'esser humà tingués drets; per tant, podem parlar de progrés moral si

veiem l'expansió de la dignitat de la persona, l'abolició de l'esclavatge, el pacifisme, el feminisme i l'ecologisme, per exemple.

Salvador Giner aposta per l'aspecte sociològic de la moral, ja que, segons que diu, la violació dels principis és una violació de la societat; però un sociòleg pot explicar que certes violacions no són un qüestionament de la moral, sinó el seu reforçament: la moral és social (parlar dels drets de la dona, dels infants, de la pau... és un assumpte sociològic). El que passa, segons Giner, és que també estem burocratitzant la moral (amb comissions d'ètica i d'altres), potser perquè s'han perdut les prioritats morals, o perquè no es tenen clares les prioritats. Contra la idea (bastant estesa) del desconcert actual dels valors, ell proposa una ètica secular, universal i ferma.

I, ja per anar acabant, m'agradaria recuperar l'ensenyament que prové d'un proverbi tuareg, que diu: «La terra no és una herència que es deixa als fills, sinó que es té en usdefruit per tornar-la millorada...». Crec que el Dr. Salvador Giner hi és, en aquesta tasca: ell ha assaonat la terra (la sociologia), l'ha adobat, l'ha fet créixer... En definitiva, l'ha millorat i la comparteix amb nosaltres, i en mostra les possibilitats que té el pensament i la reflexió per transformar la realitat, per entendre el món que ens envolta... Nosaltres continuem la seua petja... Nosaltres hem de continuar com a educadors, com a sociòlegs, com a investigadors, com a docents... Com deia el Dr. Joan Oró, també doctor *Honoris Causa* per la nostra universitat:

Venim de pols d'estels i en pols d'estels ens convertirem.

Hem de ser humils, ja que la vida ve de molècules molt senzilles.

Hem de ser solidaris, ja que tenim un origen comú.

Hem de ser cooperatius, ja que des de la Lluna es veu la Terra com un granet perdut en la immensitat de l'espai, on no es distingeixen les fronteres entre els pobles i no es veu, tampoc, el color de la pell.

De fet, entre aquest reguitzell de citacions, no vull deixar passar l'oportunitat de recordar una de les reflexions sobre l'educació de Gibran Jalil Gibran, que sembla escrita expressament per a nosaltres, sociòlegs i educadors, i que és com un homenatge a la tasca, la influència i el mestratge del professor Giner. Gibran diu:

Ningú no pot revelar-vos res que no jégui endormiscat a l'albada del vostre coneixement.

El mestre, si és realment savi, no us obligarà a entrar a la casa de la seva saviesa: us guiarà solament fins al llindar del vostre esperit.

L'astrònom pot parlar-vos del seu coneixement de l'espai, però no podrà donar-vos aquest coneixement mateix.

El músic podrà descriure el ritme que existeix en tot àmbit, però no podrà donar-vos l'oïda que capta el ritme ni la veu que li dona eco (ressò).

I qui està versat en la ciència dels números, podrà parlar-vos de les relacions, entre el pes i la mesura, però no podrà conduir-vos a elles.

Perquè la visió d'un home o una dona no presta les seves ales a un altre home o una altra dona.

En definitiva, hem de compartir els coneixements, però també l'afecte... i sobretot donar eines perquè l'educació sigui un procés alliberador, per pensar, reflexionar i contribuir a la millora de la societat mitjançant la «inoculació» de canvis de mentalitat que, mitjançant la paraula i els fets, facin basar l'educació en una cultura de la pau, que inclou la igualtat, l'equitat, la llibertat i la justícia. Aquest desenvolupament humà sostenible és la nostra gran responsabilitat universitària i és el gran repte del món: crear ciència per consolidar la *humanitat*, per créixer com a persones... Es tracta d'anar posant primeres pedres.

Doncs bé, el Dr. Salvador Giner és un sociòleg, un educador, un savi que ha contribuït i contribueix en aquesta creació de ciència per comprendre la humanitat i ajudar a millorar les estructures i les relacions humanes, a millorar la societat.

Per tot això, pel teu mestratge..., gràcies, Salvador; gràcies, Dr. Giner.

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

DR. SALVADOR GINER DE SAN JULIÁN

Excel·lentíssim Senyor Rector de la Universitat de Lleida,

Senyors vicerectors,

Catedràtics,

Professors,

Benvolguts col·legues i amics,

|

És per a mi un honor molt particular i un privilegi extraordinari que la més antiga de les universitats catalanes hagi decidit acceptar-me en el seu claustre com a doctor. La de Lleida no és només la universitat més antiga, sinó també, des del punt de vista estrictament històric, la més sofrida. Rebé l'estatut d'estudi general, és a dir, d'universitat, l'any 1300, sota el nostre rei Jaume II, havent estat ja autoritzada pel papa Bonifaci VIII, per tal que la Corona d'Aragó gaudís d'una universitat, com els altres regnes d'Europa. Ràpidament adquirí el prestigi que mereixia, fins que la malaurada derrota final del Principat, l'any 1714, concentrà la major part dels estudis superiors a Cervera l'endemà de la desfeta, el 1717. Val a dir, també, que hom sovint oblida que la mateixa guerra començà en territori català amb el setge, l'assalt i la destrucció de la ciutat de Lleida. Molts anys després, durant la Guerra Civil espanyola, un altre cop aquesta estimada capital nostra de terra ferma patí una destrucció extrema i sense misericòrdia, no sempre prou recordada per aquells que avui conreen l'art de l'anomenada *memòria històrica*.

No estic qualificat, benvolguts col·legues, per parlar-los de la seva pròpia ciutat ni de la seva universitat amb l'autoritat amb la qual ho farien vostès mateixos. Em permetran, però, que expressi algunes opinions, alguns sentiments, diria jo, sobre l'estat i el desen-

volupament de la sociologia a Lleida, abans de reflexionar, en general, sobre la sociologia catalana, passada i contemporània, i sobre les seves perspectives com a ciència social.

La restauració de la Universitat de Lleida per decisió del Parlament de Catalunya, el 1991, li va concedir l'estatus d'autonomia pròpia de totes les nostres universitats públiques. Tanmateix, sàviament, el rector i el claustre de la nova universitat aviat decidiren conrear i excel·lir en aquells camps del saber més propers al coneixement de la natura, del camp i de l'agricultura. Avui és un centre capdavanter en aquestes especialitats. És, però, una universitat en tots els sentits del mot. Així, ben aviat obrí facultats en els terrenys més diversos. Aplegant la geografia i la sociologia en un sol departament, al cap de quatre anys de la seva fundació, el 1995, obrí un nou departament, situat inicialment al Campus o turó de la Caparrella. He tingut el plaer de visitar-lo moltes vegades, i he pogut col·laborar científicament amb els seus professors i recercadors en diverses ocasions, no solament en el marc lleidatà, sinó també en altres activitats, com són les publicacions, la direcció de doctorats i la celebració d'un dels congressos catalans de sociologia a Lleida, que aplegà sociòlegs de tots els territoris de llengua i cultura catalanes. Vull recordar també que la delegació lleidatana de la nostra acadèmia nacional de les humanitats i les ciències, l'Institut d'Estudis Catalans, té una seu territorial a Cappellet i, per tant, a la Universitat de Lleida.

El conreu i l'ensenyament de la sociologia a Lleida no és, sortosament, gaire recent. Ja l'any 1979, amb precedents des de 1975, la sociologia consolidà el que s'havia començat en altres indrets del país. D'aquesta manera, els sociòlegs de l'Escola Normal de Lleida participaren en el congrés sociològic que se celebrà a Cantoblanco, a l'Autònoma madrilenya, l'any 1980. Als anys noranta s'encetà una titulació social i la participació en la psicopedagogia de segon cicle, amb un primer curs d'especialització en sociologia de la família i en la de la tercera edat, uns temes que, avui dia, són cada cop més importants i que van lligats òbviament a la medicina, la política social i el benestar de la població. La sociologia sempre ha estat força lligada al treball social. També entrà a Lleida per aquesta via. Per raons similars, l'assignatura o els elements de la sociologia aviat s'incorporaren als estudis empresarials.

Seguint el tarannà de la universitat lleidatana, ja fa més de quinze anys que la sociologia esdevingué matèria compartida amb l'economia i els estudis ambientals a l'Escola Superior d'Agricultura. Aquest és un camp que cal seguir desenvolupant, atesa la importància que a tot arreu està adquirint la sociologia ambiental, tan estretament vinculada als problemes de la natura, que són directament els nostres propis, al segle XXI, però que tenen a Lleida una importància particular, tant pel que fa a la preservació del Pirineu com per la seva potent indústria agrícola a les comarques de la plana urgellesa.

Avui, el Departament de Sociologia a la Universitat de Lleida és compartit amb el de Geografia, i crec que aquesta col·laboració no és gens perniciosa, sobretot en el món actual. Ara bé, la meva opinió és que convindria que la ciència sociològica arribés al màxim nivell d'autonomia possible dins l'ordre científic i disciplinari universitari. Ambdues especialitats, que també comparteixen àrees comunes, com ara la geografia humana o social, hi sortirien guanyant si cada una assolís una completa autonomia, és a dir, si fossin departaments propis.

Expressades aquestes opinions, senyor rector i benvolguts col·legues, que de bon segur tenen respostes molt més complexes i que coneixen molt millor que no pas jo, passaré al que podríem dir que és el gruix de la meva intervenció, que gira al voltant de la disciplina sociològica, en general, de Catalunya.

II

La sociologia fou una ciència social relativament tardana a Europa, amb algunes arrels al segle XVIII, però desenvolupada durant el segle XIX a Europa i aviat als Estats Units. L'introduïdor de la sociologia a Espanya, i primer catedràtic de la disciplina, a la Universitat de Sevilla, fou el català Manuel Sales i Ferré, fill d'Ul·decona, eminent intel·lectual vinculat al moviment científic i filosòfic de la Institución Libre de Enseñanza i a la promoció de la ciència social —inclosa l'arqueologia— a tot Espanya. La seva feina directa a Catalunya no fou gaire intensa, però Sales mai no perdé la vinculació amb les terres ebrenques, fins a la seva mort, a Vinaròs.

L'aparició d'alguns sociòlegs catalans realment importants durant la Segona República fou estroncada amb llur exili en terres americanes, on la seva contribució al desenvolupament de la sociologia en països com l'Argentina o Mèxic fou decisiva i es recorda allà intensament. A casa nostra, literalment va desaparèixer fins que, en els primers anys seixanta, sota el règim franquista, s'obriren algunes possibilitats, molt restringides, a la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona.

Un canvi qualitatiu fonamental fou la creació, per part d'alguns joves dissidents del règim dictatorial franquista, de l'Associació Catalana de Sociologia. Cal esmentar, entre els seus fundadors, Lluís Carreño, avui desaparegut; Jordi Estivill; Oriol Homs, i jo mateix. Avui, l'Associació Catalana de Sociologia té més de tres decennis d'existència i fou des del primer moment una societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans; aquest darrer, amb seus a Alacant, Lleida, Perpinyà i Palma.

Des del primer Congrés, que tingué lloc a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona, l'any 1979, fins al darrer, que celebràrem a la Universitat de Perpinyà l'any passat, ens hem reunit per als nostres congressos nacionals en diverses ciutats catalanes: Reus, Lleida, Girona, Bellaterra i Perpinyà, a més de Barcelona. El segon, a Lleida, deixà per sempre la consciència de la maduresa de la disciplina i el record del nombrós estol de participants, vinguts d'arreu del Principat i de la resta dels Països Catalans.

No hi incloc les intenses i perllongades jornades de 1983 i 1984, d'estudi i reflexió, gairebé equiparables a un congrés, que culminaren a l'Ametlla del Vallès, i que mai no entraren formalment en el còmput congressual.

No vull pas excedir-me en la descripció del marc institucional de la disciplina, tot i que no és gens secundari. Sovint, les associacions professionals, els departaments universitaris, els laboratoris de recerca i les empreses de ciència social aplicada atreuen tota l'atenció dels cronistes. Això, de retruc, enfosqueix la cura que sempre mereix avaluar el contingut i els assoliments d'una tasca científica, cultural i acadèmica tan crucial com és la de la sociologia.

Disculpin d'antuvi, benvolguts col·legues, la forçada brevetat de les meves consideracions en allò que segueix: no puc pretendre presentar una història detallada de la

nostra disciplina o del gremi i la professió que la conreen en un discurs com el que he de pronunciar avui, en el marc d'aquesta sala de la universitat lleidatana. Em limitaré, doncs, a sotmetre a la seva consideració algunes reflexions escadusseres al voltant del conreu de la sociologia a casa nostra.

III

Hom pot parlar, en sentit lat, de «biologia francesa», de «química alemanya» o de «física britànica», però tothom entén que aquestes ciències de la natura són, de soca-rel, transnacionals. Les ciències socials, com certament la filosofia, també ho són, però el marc nacional confereix a la tasca que hom aconsegueix un caràcter molt fort, encara que no suficient perquè aquest marc circumscriu enterament l'abast de les nostres disciplines. En la mesura, que no és pas poca, que verament són científiques, les ciències socials són transfrontereres i transnacionals. Tanmateix, aquest tret mai no ha impedit que no les puguem analitzar com a estretíssimament vinculades als països i a les cultures on floreixen i a les institucions, com ara la Universitat de Lleida, en què tenen una importància decisiva. Per llur pròpia natura, les ciències socials reflecteixen molt acuradament els països i llocs on són produïdes, i, alhora, inclouen una crítica, sovint moral, de la mateixa societat on es desenvolupen. La sociologia, que és essencialment crítica i, per tant, una ciència social i moral, és un exemple insuperable d'aquest fenomen. La sociologia descriu i analitza la societat humana i, alhora, la jutja.

Les excepcionals peculiaritats de les societats dels territoris d'història, llengua i cultura catalanes, que coneixem prou bé, fan que la nostra sociologia sigui, en molts sentits, «diferent» de la d'altres sociologies europees o d'altres parts del món. Cada sociologia nacional és, en cert sentit, diferent de les altres. Convenen amb mi, però, que les diferències que han afectat i afecten la nostra són prou fortes perquè evocui aquí, per començar, aquest «fet diferencial», que, com alguns d'altres —llengua; dret; dependència d'estats aliens, sovint jacobins—, afecta tan punyentment els catalans. Per esmentar-ne només una, de diferència, els catalans compartim l'esfera acadèmica, el mercat econòmic i una gran part de la cultura, el dret públic i un reguitzell de trets més, amb l'Estat espanyol, el francès i, pel que fa a l'enclavament de l'Alguer al món sard, l'italià. El fet

que les universitats de Perpinyà i Sàsser estiguin formalment involucrades en la ciència social que hom fa als Pirineus Orientals i a l'Alguer és una prova del realisme d'aquesta darrera constatació.

Per raons històriques prou conegudes, Catalunya no participà en el primer desenvolupament de la disciplina durant el segle XIX. Malgrat que la sociologia nasqué en societats modernes i industrialitzades durant el segle XIX, i la nostra certament ho era —si més no, al Principat—, era també una nació integrada en un estat endarrerit, com era llavors Espanya. Pel que fa a la Catalunya del Nord, aïllada de la resta del país després del tractat dels Pirineus, la seva condició perifèrica dins el món republicà centralista francès i el seu limitat desenvolupament industrial i urbà n'haurien de segellar el destí en el camp de la ciència social fins fa molt pocs anys. En tot cas, les condicions per als territoris catalans del nord no eren certament les de França, on Auguste Comte encunyà el mot *sociologia* el 1824, ni les d'Anglaterra, Alemanya o, poc després, els Estats Units, on s'arrelà i creixé llavors la disciplina.

El desenvolupament i la institucionalització acadèmica de la sociologia al món foren uns fenòmens de la darreria del vuit-cents, amb data fundacional en la creació del Departament de Sociologia més antic del món, a la Universitat de Chicago, el 1892. Els començaments, a Espanya, però, no foren gaire més tardans, car la primera càtedra de la disciplina, que fou a la Universitat de Sevilla, fou creada el 1899 i ocupada per un català que ja he esmentat, l'ulldeconenc Manuel Sales i Ferré. Manuel Sales pertanyia al moviment intel·lectual espanyol més important de renovació i modernització cultural i pedagògica de la seva època, un fet que dugué a la creació de la Institución Libre de Enseñanza, a Madrid. És interessant constatar que són dos homes d'aquesta escola, el mateix Sales i el porto-riqueny Eugenio María de Hostos, els qui introduïren la sociologia en el món hispànic. Tots dos eren personatges marginals per la seva cultura de naixement i primer aprenentatge, dins la cultura espanyola predominant. La primera obra d'introducció a la sociologia la devem a De Hostos, però el primer tractat sistemàtic i general, d'enorme ambició i d'abast molt considerable, el devem al savi d'Ulldecona. Aquestes circumstàncies biogràfiques dels pioners no haurien de sorprendre la gent del gremi de la ciència social: no diré pas que per ser bon sociòleg calgui venir dels marges

d'una societat estatal «nacional», però sí que, sovint, hi ajuda. La perspectiva forana distancia. La perspectiva semiforana hi ajuda, o, si més no, inspira.

Els qui sovint visitem l'obra del sociòleg, arqueòleg, filòsof social i mestre universitari Sales i Ferré, tornat a casa al final de la seva vida i mort a Vinaròs el 1910, no podem sinó constatar el fet. L'any 2010, tant la vila d'Ulldecona com diversos centres acadèmics celebraren adientment el centenari de la seva desaparició.

La normal identificació amb el món intel·lectual espanyol, característica de Sales i Ferré, apareix en alguns altres sociòlegs destacats del nostre àmbit durant èpoques anteriors a la Guerra Civil. És el cas de Josep Medina Echevarria (1907–1977), fill de Castelló i estudiant a València, el mestratge i l'herència intel·lectual del qual, un cop exiliat, fou fonamental per a la sociologia mexicana i llatinoamericana. A València, precisament, ja s'havia generat, temps abans, una consciència sociològica suficientment forta perquè el rector de la Universitat de València, Pérez Pujol, historiador de les institucions jurídiques de l'Espanya dels gots, organitzés un «congreso sociológico español», l'any 1883, i que uns quants anys abans, el 1875, publicqués un treball amb el nom de *La sociología y la fórmula del derecho*.

L'atracció que exerceix la descripció de la institucionalització d'una disciplina científica o humanística —càtedres, centres de recerca, laboratoris, escoles— sovint fa oblidar els corrents culturals que la feren néixer. En el cas català això és força evident. Abans de Sales, la consciència de la necessitat d'una ciència general de la societat, d'una sociologia, era ja força clara en l'obra del polític Francesc Pi i Margall (1824–1901), influït per les concepcions anarquitzants de Pierre-Joseph Proudhon. Dins la potent tradició anarquista de Catalunya, s'obrí pas una visió *cientifista* —no necessàriament científica— de la societat humana que sovint incloïa certa concepció llibertària de quelcom que hom anomenava «sociologia». Així, algunes revistes àcrates es veien a elles mateixes, explícitament, com a «sociològiques». Des d'una altra perspectiva, el gran urbanista Ildefons Cerdà (1815–1876) compongué un apèndix estadístic sobre la classe obrera barcelonina en la seva *Teoría general de la urbanización*, de 1867, que representà un digníssim paral·lel al cèlebre *social survey*, o estudi sobre els pobres i les classes treballadores londinenques durant el decenni de 1870, de Henry Mayhew. Tots dos estudis, el de Cerdà i el de

Mayhew, i d'altres de semblants, com els del caciquisme a Espanya, que féu l'aragonès Joaquín Costa durant la mateixa època, són curulls del que cal anomenar «consciència sociològica», tinguin o no connexió directa amb la disciplina tal com la coneixem avui.

Un altre precursor català, contemporani de Pi i de Cerdà, fou el jove filòsof Jaume Balmes (1810–1848), amb el seu gir cap a l'anàlisi de les condicions socials dins la tradició catòlica, un gir que també es produïa en altres països europeus. A més d'una actitud molt favorable a la naixent sociologia, fins i tot en la seva versió positivista o «materialista», Balmes fou autor d'una obra capdavantera en un dels camps més fèrtils de la sociologia, el de la comparació entre creences religioses i actituds econòmiques, que ha donat obres mestres com la *Filosofia del diner*, de Georg Simmel, o *L'ètica protestant*, de Max Weber. Sol sorprendre'm que el balmesià *El protestantisme comparado con el catolicismo*, que fou publicat el 1842, sigui sempre ignorat pels historiadors de la sociologia, i fins i tot per molts d'aquells que han concedit certa atenció al desenvolupament de la seva branca espanyola.

En tot cas, l'aportació de la sociologia a la cultura catalana del segle XIX fou prou substancial perquè el mateix Enric Prat de la Riba, en el seu clàssic *La nacionalitat catalana*, de 1906, parlés amb respecte de les aportacions dels sociòlegs al coneixement del país. Diu Prat de la Riba que, si és ben cert que els historiadors han identificat la unitat que rau «dessota de la diversitat (interna de cada col·lectivitat social), on hi descobreixen la unitat d'un sistema, el nexa d'un sentiment comú (nacional)», els sociòlegs també ho fan. Afegeix, però, que si bé els sociòlegs descobreixen els mateixos trets comuns que detecten els historiadors, van més lluny encara. Diu Prat, literalment, que són ells els que «intenten esbrinar l'essència íntima del vincle social, del fet de la societat». Són els sociòlegs, afegeix, els que verament expliquen i constaten com «l'home neix, creix, es forma i viu dintre d'una societat», d'un país, i basteixen la seva història, el seu art, la seva llengua i la seva cultura. Més que no pas cap altra ciència social, és la sociologia la que ens posa a l'abast les eines per entendre un poble.

IV

Per raons prou òbvies, fou la tradició catòlica dins la sociologia catalana la que primer prosperà durant la dictadura franquista, i no pas la més secular o laica. Dins d'aquell corrent, hi destacà el pare Rogeli Duocastella, que, treballant dins la versió tolerada de la sociologia per part de la dictadura clerical feixista que s'instal·là a Espanya l'any 1939, la de l'anomenada «sociologia cristiana», féu una feina molt lloable vers la recuperació de la normalitat científica.

És important, en aquest context, superar qualsevol malentès que es produí entre els primers i joves «sociòlegs laics» o «científics» i els que, sota la dictadura franquista, emprengueren el camí tolerat d'una sociologia que les autoritats del règim permetien que florís sense gaire entrebancs, car duia el nom de «cristiana». Els noms del pare Rogeli Duocastella (1914–1984) i d'Emili Boix Selva (1917–1999) mereixen ser recordats. El primer fundà l'ISPA, l'Institut de Sociologia i Pastoral Aplicada, el 1963, continuació d'un centre anterior, fundat per ell mateix el 1958.

Per la seva part, l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona, l'ICESB, fundat l'any 1951 sota la protecció bisbal, fou idea d'Emili Boix, vers el 1949. L'ICESB permeté la floració d'aquesta mena d'activitat sociològica, vinculada a posicions cristianes democràtiques. Un nombre d'estudiants, molts dels quals lligats al treball social o, com era llavors anomenat, a l'«assistència social», passaren per aquests centres i, si més no, conegueren l'existència de la sociologia.

Fora d'aquest àmbit, als anys cinquanta alguns aprenents de sociòleg maldaven per establir i conrear una sociologia plenament homologable a la que prosperava arreu del món, com una ciència social reconeguda. Malauradament, la presència d'una primera càtedra de sociologia a la Universitat de Barcelona durant uns quants anys inicials del decenni dels seixanta no fomentà gaire la realització d'aquesta aspiració, per raons de vinculació més o menys directa al règim dictatorial i, a més, per una notòria desvinculació amb els problemes del país. No consta que els tres primers catedràtics de sociologia a la Universitat de Barcelona —els professors Salustiano del Campo, Eduardo Martín López i

Amando de Miguel— mostressin un interès especial per l'estudi de la societat on vivien, la catalana, de la qual desconeixien fins i tot la llengua pròpia.

Tanmateix, els minsos recursos de la societat civil donaren uns primers resultats a mitjan anys seixanta. La primera sociologia realment catalana i, per tant, universal i internacionalment homologable es realitzà fora de la universitat. Uns primers cursos en el marc del CEDEC, el Centre d'Estudis per al Desenvolupament de la Comunitat, iniciats el 1964, a instància dels seus primers aprenents, entre els quals em plau recordar la professora Àngels Pascual —ensems amb Lluís Carreño Piera i amb Josep Maria Masjoan—, foren aviat seguits per un grapat de llavors joves sociòlegs i, més endavant, en els primers moments preagònics del règim, en una escola de ciències socials de vida molt breu, CEISA, on impartírem els elements de la nostra disciplina Esteban Pinilla de las Heras, l'esmentat Lluís Carreño i jo mateix, per esmentar-ne només els sociòlegs. També hi havia algun historiador, com Antoni Jutglar, directament interessat en la sociologia, fins al punt que es produí en ell una veritable conversió a la nostra disciplina, la qual, malauradament, la malaltia posterior no li permeté conrear.

L'escola fou tancada governativament en l'estat d'excepció proclamat el gener de 1969. Per la seva part, Jordi Estivill, aviat un dels membres fundadors de l'Associació Catalana de Sociologia, dirigia el Gabinet d'Estudis Socials, on es realitzaven tasques de sociologia laboral i industrial, amb notable reconeixement per part d'entitats com ara l'Oficina Internacional del Treball, a Ginebra. Poc després, la vinculació de Jordi Estivill amb el Centre Universitari d'Estudis Socials perpinyanès i amb la universitat estiuenca de Prada féu un vital servei a la catalanització transpirinenca de la ciència social a casa nostra. L'intent de creació d'uns estudis universitaris catalans per part d'elements de la societat civil, a partir de 1967, fou escapat governativament per l'estat d'excepció proclamat el gener de 1969, tot just quan anaven a començar. (La comissió era formada per Jordi Pujol; Josep Maria Castellet; Jordi Solé Tura, encarregat d'engegar els estudis de ciència política, i jo mateix, per la sociologia.) Prèviament, al principi de 1965 s'havien pogut fer alguns cursos als Escolapis de la ronda de Sant Antoni, de Barcelona, per part meva, i en incorporar-me jo mateix a la universitat britànica, continuats per Esteban Pinilla de las Heras. També aquests foren abruptament tallats. El contingut d'aquests

cursos no era particularment subversiu ni revolucionari, ni tan sols marxista, però llur prohibició, com la d'altres intents, reflecteix la tensió endèmica que pateix la sociologia arreu del món amb els règims dictatorials, ja sia tan estovats com era el franquisme a les seves acaballes.

No cal descriure les condicions de precarietat d'alguns d'aquests centres, sovint en llocs inversemblants; les mancances salarials; l'escassetat de recursos; l'absència de reconeixement oficial, i llur absència en llocs com Girona i Lleida. (A Tarragona un curs d'antropologia social omplia parcialment el buit escandalós.) Per acabar-ho d'adobar, rebien sovint la persecució governativa incoherent d'un règim feixista anticatalà —parlo dels anys seixanta i primers dels setanta—, compensada pel nombre, l'entusiasme i el rigor acadèmic dels seus promotors o dels assistents als cursos o seminaris.

Vull, però, donar fe que els que començàvem a conrear una sociologia lliure de fidelitats ideològiques eclesials rebérem el caliu i la solidaritat dels catòlics demòcrates del sector de la «sociologia cristiana», que ens donaren l'oportunitat de col·laborar en una tasca comuna. És cert que la nostra precarietat era extrema i la d'ells no era tan gran, però tampoc no gaudien de tot el suport que mereixien. En tot cas, la ja esmentada Escola Sociològica de l'Església, l'ICESB, aplegà un nombre notable d'estudiants —la immensa majoria, amb vocació de treball social— que haurien de despertar un interès generalitzat per la nostra disciplina.

V

Un conegut sociòleg espanyol d'aquella època, avui assimilat plenament en l'activitat de producció mediàtica, sostenia que el desenvolupament suposadament tardà de la nostra disciplina a Catalunya es devia al fet que, durant la segona part del segle XIX i la primera del XX, totes les energies intel·lectuals dels catalans eren absorbides pel regionalisme i pel naixent nacionalisme. El notori observador, llavors de València estant, mostrava una ignorància sorprenent del penós estat en què es trobava la Universitat de Barcelona al segle XIX, recentment rescatada del seu exili cerverí. Ignorava, a més, el que havia hagut de fer el recent fundat Institut d'Estudis Catalans, el 1907, que hagué de crear uns

cursos universitaris catalans, científicament rigorosos i avançats, que compensessin la greu situació de l'ensenyament superior i la ciència a Catalunya. Poc temps després, el mateix comentarista i catedràtic continuava desconeixent les condicions que havien impedit el creixement de la nostra disciplina a casa nostra, tot i haver obtingut una càtedra a Barcelona, després de l'aconseguida per un altre representant, en aquest cas d'una sociologia oficial que cooperava molt activament amb un règim doblement hostil: a Catalunya i a la democràcia. Era un obvi representant d'allò que vaig poder batejar el 1965, amb permís d'una censura matussera, amb el nom de «sociologia dirigida o col·laboracionista».

Nogensmenys, alguns ajuts i borses d'estudis —com els que vingueren de la Fundació Jaume Bofill, que dirigia Jordi Porta— permeteren la formació de joves sociòlegs a l'estranger, i havien de donar fruits notables. Una progressiva normalització de les condicions permeté que altres institucions, com ara «la Caixa», concedissin ajuts i beques d'estudi addicionals als que ja havia concedit el programa Fulbright americà anteriorment a alguns joves estudiosos en ciència social. Sembla, doncs, evident que els ajuts i les borses d'estudis han estat definitius en el creixement de la sociologia catalana, encara que, un cop assolit l'objectiu, el que podríem anomenar «mercat de treball de la professió» hagi estat sovint poc acollidor. La demanda fou, durant bastants anys, menys forta que l'oferta.

L'impacient desenvolupament «espontani» d'una sociologia democràtica, al marge de la molt poca d'oficial que ofería la universitat, havia començat per uns seminaris realment alternatius i per algunes escoles vinculades a l'Església. Aquesta estimulà un estat d'opinió prou fort perquè el Ministeri d'Educació nacional obrís la primera càtedra a què m'he referit i, aviat, amb la creació de la Universitat Autònoma, a Bellaterra, un nou departament dedicat a aquesta disciplina. (L'encapçalava Francesc Marsal, tot just tornat de Buenos Aires, aviat malaguanyat en un accident, que fou un dels sociòlegs sèniors més capaços que ens calien per a la primera i necessària consolidació acadèmica.) Al seu costat, empreses de recerca i sociologia aplicada, com el CIREM, dirigida per Oriol Homs, demostraren que la nostra disciplina podia prosperar fora del món acadèmic i

fer un servei fonamental en sociologia econòmica, política social i planificació i desenvolupament urbà.

VI

Amb més recursos que no pas l'existent departament de la Universitat de Barcelona i l'altre de València, la Universitat Autònoma esdevingué el centre on es consolidà finalment la sociologia, i gran part de la ciència política, a casa nostra —sense oblidar els cursos i les escoles, no sempre oficials, però certament guarnits amb tots els ets i uts que la disciplina requereix. L'absurda separació de l'antropologia i la sociologia —totes dues, disciplines germanes, situades en facultats separades—, però, continuà, i roman fins avui dia. Amb la notable excepció de la nova Universitat de Tarragona, precedida per la de Lleida, la sociologia restà marginada en el món universitari català. D'altra banda, la seva forta aliança tradicional amb el treball social, les creixents enquestes d'opinió i els estudis socials en general donaren alguns molt bons resultats. (En el primer Congrés Espanyol de Treball Social, inaugurat al Saló de Cent de l'Ajuntament barceloní, l'any 1968, ambdues disciplines col·laboraren estretament.) Fou semblant el cas de Lleida, on aquests estudis, originalment conreats al Campus de la Caparrella, inspirats per un grup molt eficaç i competent, donaren l'impuls que calia a una disciplina com la nostra, malgrat significatives limitacions curriculars. A Perpinyà la situació era minsa i, per tant, preocupant durant la mateixa època (dels anys setanta als noranta del segle passat). Si una ciència social important es confina al seu ensenyament com a assignatura secundària i complementària a altres estudis, la seva prosperitat resta sistemàticament exclosa.

Totes aquestes dificultats foren parcialment superades per la sociologia paral·lela a la universitària —que incloïa les escoles i els seminaris esmentats, a més de cursos d'estiu, com ara els de la Universitat Catalana de Prada, des de 1968 fins avui mateix. A Prada de Conflent la sociologia ocupà durant molts anys un lloc prominent, i el més nombrós de bon tros en volum d'estudiants. (Cal, però, que no ens enganyem: segurament molts dels assistents ho feien perquè associaven, correctament, sociologia amb democràcia i catalanisme, i no pas perquè tots tinguessin un entusiasme especial pel mètode sociològic.)

Entre els primers sociòlegs fou notable la presència d'una generació de professionals que havien aconseguit les llicències o doctorats en universitats estrangeres. O que hi treballaven, com era el cas del nord-català Joan Borrell, professor de filosofia i sociologia a París, aviat malaguanyat. La formació, ara nord-americana, ara parisenca, o la influència de llurs mestres, ara germànica, ara italiana, d'uns o d'altres, es feia sentir. És per això que no penso que la sociologia catalana, en els seus primers estadis de la segona meitat del segle xx, es pugui definir com a filla intel·lectual d'una sola escola o d'un sol país.

VII

L'anàlisi del contingut en termes d'escola i ideologia predominants durant els primers decennis de «normalitat» professional i científica de la sociologia catalana està encara pendent de fer-se. Hom pot avançar, però, d'una manera impressionista, que inicialment hi havia un predomini de posicions marxistes d'anàlisi sociològica, ensems amb una minoria de seguidors del que s'anomenava llavors «funcionalisme», és a dir, positivisme tradicional modernitzat, a més d'algunes —molt poques— posicions autònomes o inassimilables a les etiquetes acostumades —com podia ser la de l'anomenat «conflictivisme» no marxista, i alguna altra. Cal afegir-hi que les relacions entre el marxisme, predominant a gran part del món de les ciències socials durant els dos darrers decennis del franquisme, i la sociologia foren complexes. En una fase inicial, l'hostilitat dels marxistes contra la sociologia fou extrema —Manuel Sacristán Luzón, *adalid* d'un notable sector del marxisme universitari, arribà a definir públicament la sociologia com a «ciència burgesa». Val a dir que en aquell moment, 1959–1962, els comunistes soviètics ja havien abandonat aquest criteri i s'havien incorporat amb força a la International Sociological Association. D'altra banda, la sociologia marxista o neomarxista avançava en diversos llocs del món acadèmic occidental. Finalment, ironies de la vida, alguns deixebles de Sacristán esdevindrien, amb el temps, professors de la «ciència burgesa», estigmatitzada per llur mestre.

Amb el pas del temps, fins i tot en el cas dels que es definien a ells mateixos com a marxistes, l'atracció de la recerca positivista o ad hoc fou irresistible (sobretot quan hom rebia encàrrecs d'estudis institucionals, o de màrqueting, o d'alguna fundació o

equip d'urbanistes, suposem). Els estudis de camp —no atribuïbles a cap escola teòrica coneguda— tenien el vistiplau de moltes institucions. Soscavaven, i em temo molt que encara soscaven, una posició o perspectiva teòrica força elaborada. En alguns casos, sovint els mancava dignitat teòrica. Eren de vegades enquestes poc subtils, amb conclusions no sempre gaire interessants.

Em fa l'efecte que, encara avui, tot allò que hem guanyat en rigor tècnic, que és molt i admirable, i en utilitat com a ciència per al coneixement de la realitat social —econòmica, política, cultural—, així com en expansió pels diversos camps de la recerca, els de les «sociologies especials», no ho hem sempre assolit en refinament teòric. Les excepcions, però, són força esperançadores. Així, hom pot distingir algunes escoles o posicions teòriques notables —com és el cas de la sociologia analítica o vinculada a l'individualisme metodològic—, que ens permeten albirar un retorn al pluralisme de perspectives que tan convenient és per a l'avenç del coneixement en tots els terrenys.

VIII

La sociologia a Catalunya i la sociologia catalana no són, certament, el mateix. La darrera ha estat i està compromesa amb un conjunt significatiu de valors nacionals i, alhora, cal remarcar-ho, amb una visió universalista, no gens provinciana. No són pas característiques incompatibles entre elles. Tampoc ho és que, predominantment, la sociologia que hom fa al nostre país hagi tingut, i tingui avui encara, un caire «progressista». L'espectacular minva del marxisme —com a visió, o fins i tot teoria, predominat dins la ciència social a casa nostra durant els decennis de 1960 al final del segle xx— no ha significat gens una davallada del predomini de l'actitud progressista. De fet, la desaparició del marxisme més o menys fidel a les posicions oficials del molt influent i ara encongit Partit Socialista Unificat de Catalunya no ha significat una desaparició paral·lela de la visió d'esquerres o «progressista» entre la majoria dels sociòlegs. Igualment que en el cas dels nostres col·legues a la resta d'Europa, el nostre gremi és favorable a la redistribució de la riquesa, a l'«estat del benestar» i a la presència forta de les institucions de la ciutadania pública i de la societat civil. També, naturalment, és partidari de la integració de la ciència social als estudis universitaris. Hi ha notables excepcions a tot Europa i, certament, a

l'Amèrica del Nord (sense que això signifiqui que un centre de recerca «neutral» sigui precisament reaccionari!), de la mateixa manera que hi ha alguns grups o col·legues en què la pràctica d'una sociologia «positivista» o oberta a la mentalitat «empresarial» és totalment lliure d'esquerranisme. En tot cas, és ben cert que fins i tot algunes empreses privades d'estudis socials, cooperatius o de sociologia industrial la fan amb una visió solidària i fins i tot altruista del que cal assolir, i no pas amb un tarannà conservador o amb criteris de pura economia de mercat. L'estudi pioner d'Àngels Pascual sobre el retorn dels emigrants espanyols a Europa, o fins el molt recent i de gran qualitat de Dolors Mayoral, Paquita Sanvicén i Fidel Molina, *El àgora compartida*, sobre els immigrants a Lleida, són proves d'aquesta «objectivitat» a la qual em refereixo.

Ben entrats en el segle XXI, la sociologia catalana ha assolit un alt nivell de normalització acadèmica i científica, d'una banda, així com un nivell que comença a ser acceptable de legitimitat professional, de l'altra. Faré un breu comentari sobre la primera i un altre sobre la segona.

La maduresa d'una disciplina com la sociològica es mesura per la presència i la qualitat que té fora de la universitat. Des d'avui, des de 2014, podem dir finalment que la sociologia ha superat el seu confinament a les facultats universitàries. Les raons per a la vinculació acadèmica i universitària de la sociologia són molt potents. D'una banda, la universitat ofereix una garantia de neutralitat científica i de rigor que és essencial per a la ciència social. D'una altra banda, la sociologia és també una ciència moral, una consciència crítica de la modernitat i de la societat on es conrea. A més, per un nombre notable de sociòlegs, és també una disciplina que ha de participar activament en la vida social. Des d'aquest punt de vista, no ha de ser una eina neutral, sinó compromesa amb la política social, tant la que es duu a terme des dels poders públics com la que es fa des dels moviments socials o des de la societat civil. És, per tant, una *disciplina pública*, com ho ha estat sempre. Reivindicar la «sociologia pública» quan la sociologia no és altra cosa sorprèn un xic. ¿Cal recordar als sociòlegs professionals que no era altra aspiració la que inspirà l'obra de Max Weber ara fa més d'un segle? La seva revista duia els noms de *recerca* i de *política social*. ¿No estaven orientats vers la millora de les condicions socials, els estudis de Durkheim sobre ètica

i sociologia al principi del segle xx? ¿No s'orientava vers la reforma i la millora tot el que significà l'escola de Chicago? Cal recordar que molts estudis i treballs contemporanis, fins i tot en el terreny de la sociologia analítica en aparença, més neutral socialment, estan vinculats a la millora de les condicions educatives, o democràtiques, o de desenvolupament econòmic de les nostres societats.

Totes aquestes posicions, afortunadament, són avui representades molt dignament en la sociologia catalana amb, tal vegada, una preponderància dels enfocaments més actius en termes de política social que no pas dels més acadèmics, i amb una minoria molt notable dels que pensen que la funció de copsar independentment i criticar el món d'avui i la vida de la nostra nació és la més noble tasca de la sociologia. Una tasca solidària que, en un univers cada cop més globalitzat, no és provinciana, ni localista, ni tribal. El dia en què la sociologia deixi de participar en la filosofia moral del nostre temps, o en els nivells més abstractes de la teoria de la societat humana, serà el dia en què haurà deixat de tenir interès. És per això que em plau felicitar els sociòlegs lleidatans Jordi Garreta, Jordi Martí Henneberg, Fidel Molina, Paquita Sanvicén i Dolors Mayoral, i Lluís Samper, que enllaçà la geografia humana amb la sociologia, per la gran qualitat de la seva feina i l'esperit lliure i crític amb què tots ells i els seus aprenents honoren la seva disciplina, que es cultiva en aquesta universitat.

Aquest darrer enfocament moral al qual em referia, per fortuna, no hi és absent. Va estretament lligat a la convicció que el necessari humanisme del segle XXI —en un món que concedeix el monopoli de la legitimitat intel·lectual a tot allò que és ciència natural, o tècnica, o que, sense ser-ho, s'hi assembla suficientment— ha d'incloure la ciència social. La dignitat de la sociologia no solament depèn del rigor, la independència i la científicitat de les seves troballes i del seu discurs, sinó també de la vinculació que té amb els valors del lliure albir i amb el reconeixement de la condició tràgica de la vida humana i, per extensió, amb la dels pobles. De fet, això fa que la sociologia sigui molt més que una tècnica respectada i eficaç, com, per exemple, una manera de fer enquestes, analitzar estadístiques socials o fer anàlisis multifactorials. La sociologia és també una manera —la millor manera, diria jo— de conrear l'humanisme avui. És a dir, la manera més adient d'entendre i d'explicar el món humà en la seva condició plenament moderna,

amb les eines de la raó, la secularitat, el realisme i la fraternitat. L'humanisme del segle XXI o és sociològic o no és.

IX

És per això que hem de celebrar que, a casa nostra, a Catalunya, a Lleida, la presència de la sociologia en els ensenyaments superiors i en la vida cultural i pública del país no sigui pas menor. Això ha estat fruit, en certa manera, del fet que els plans d'estudi predominants avui es confegiren en un moment de certa popularitat de la nostra disciplina. La sociologia mereix i necessita l'existència de departaments dotats de la corresponent càtedra o càtedres per poder participar plenament en el conreu de la ciència social a Catalunya. L'equip, de gran qualitat acadèmica i científica, format pels sociòlegs lleidatans és una garantia perquè es faci plena realitat aquest objectiu. Em plau esmentar col·legues com Lluís Samper i Jordi Martí Hennegberg, vinculats també a la geografia social o humana, i sociòlegs, com el mateix Lluís Samper, Fidel Molina, Jordi Garreta, Dolors Mayoral, Cecili Lapresta i Paquita Sanvicén. Els esmento sense ordre alfabètic, com una colla d'admirats amics i col·legues involucrats en una mateixa difícil tasca de coneixement de la realitat social en tota la seva complexitat.

L'humanisme del segle XXI, com dic, o és sociològic o no és. La saviesa dels nostres clàssics, des de Maquiavel i Montesquieu fins a Marx, Simmel, Durkheim i Weber, però també des de Gramsci i Mannheim, de Parsons i de Lévi-Strauss, fins avui, fins a un Raymond Boudon —ai las, recentment traspassat—, és també la saviesa de la modernitat. El seu llegat hauria de formar part sempre de l'educació dels economistes, filòsofs, psicòlegs, antropòlegs d'avui. Fins i tot els mateixos sociòlegs haurien de conèixer més a fons els nostres clàssics. Això evitaria la caiguda de la sociologia en el pou de les tècniques del màrqueting o de persuasió comercial i publicitària, o mediàtica i política. Sembla ingenu reivindicar, com si es tractés d'una croada, la funció crítica d'un ofici que és, de soca-rel, crític, fratern i alliberador.

Som, doncs, quelcom més que una mera part interessant de l'humanisme propi d'una era democràtica, secular i solidària com és la nostra, perquè la sociologia és potser l'única disciplina que aplega en ella sola una preocupació ecològica i ambiental, una

preocupació moral, una preocupació científica i una preocupació radical per la igualtat i la llibertat dels homes. Alguns poden pensar que vessants tan diversos afebleixen o esmicolen el tremp de l'art sociològica. La sociologia, hom podria dir, voldria ser massa coses alhora. Però la resposta és prou clara: en un temps de dispersió i d'especialització, cal urgentment una perspectiva única, capaç d'unificar i aplegar allò que altrament es dissoldria, centrifugat per manca d'una perspectiva compartida.

L'era del sociòleg com a capdavanter de la democràcia i del progrés no ha acabat del tot. És ara plenament compartida per molts altres ciutadans i per altres ciències socials, i per les humanitats. Per molts de nosaltres, naturalment, la tasca no ha perdut encís, sobretot perquè sabem que algunes de les nostres tècniques —l'enquesta, el *report* objectiu de les condicions socials— representen també el bo i millor de la disciplina: la humilitat d'anar al carrer, o als pobles, o als tallers, o al lloc de sortida o arribada dels migrants, per conèixer de primera mà què és allò que neguiteja o angunia cadascú, o què vol la gent, sense imposar els nostres prejudicis o les nostres idees preconcebudes. Els sociòlegs, si més no, sabem de què parlem quan parlem de les condicions en què viu la gent, o avaluem què anhelan o volen. I això ens ha dut a assolir un respecte professional semblant si més no al d'altres professionals i recercadors. Els arquitectes avui sovint respecten i escolten els sociòlegs urbans —una branca de la disciplina molt ben desenvolupada a Catalunya—; els metges, els sociòlegs de la salut; els polítics, els que conreen la sociologia electoral, i també els polítics escolten el que han de dir demògrafs i economistes, però també sociòlegs, sobre l'educació, sobre les migracions o la integració social, o sobre la immersió lingüística, per salvar-nos els mots.

X

Cap disciplina no pot haver arribat a aquesta situació al segle XXI sense haver aconseguit un corpus de publicacions científiques respectable i de qualitat. Un dels senyals més inequívocs de la nostra situació és la consolidació de les nostres publicacions científiques. Més enllà de la nostra considerable participació en revistes sociològiques catalanes, espanyoles, franceses, anglosaxones o d'arreu, i en els seus comitès de redacció o direcció, les nostres publicacions han arribat a un nivell de normalització envejable. Solament

la publicació de *Papers: Revista de Sociologia*, que dirigiren sociòlegs tan significatius com el malaguanyat Joan Francesc Marsal o, després, Carlota Solé, o *Aïnes*, de Perpinyà, de breu però important aparició, que veié la llum gràcies al també malaguanyat filòsof rossellonès Joan Borrell, a més de Jordi Estivill i Andreu Balent, justificaria l'afirmació d'actual normalitat en el terreny de les publicacions. Butlletins d'informació sociològica, com el dirigit per Oriol Homs, des del CIREM, han retut també un servei cabdal a la sociologia d'expressió catalana. Caldria afegir-hi que la nostra presència en revistes espanyoles o estrangeres i en llurs consells de redacció o direcció no ha estat, o no és, tampoc, minsa. El que havia començat tímidament, amb alguna publicació com la *Revista de Treball Social* o la vella *Perspectiva Social*, és avui una realitat sòlida. L'Associació Catalana de Sociologia publica amb regularitat la *Revista Catalana de Sociologia*, ara també digitalitzada i accessible a Internet, dins les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans, que acull, a més, el nostre *Butlletí*.

L'obra de síntesi, la *Societat Catalana*, publicada el 1998 per l'Institut d'Estadística de Catalunya, en què tants sociòlegs van col·laborar, dóna una idea acurada del que ja havia assolit la nostra ciència social al final del segle xx. Igualment ho feren les diverses i vastes *Enquestes Metropolitanes*, que dirigiren Oriol Nel·lo, Marina Subirats i jo mateix, en el terreny de la macrosociologia empírica, i que continuen avui mateix sota el triumvirat de Màrius Domínguez, Lluís Flaquer i Sebastià Sarasa.

D'altra banda, i sense entrar en gaires detalls, cal reconèixer que la capacitat organitzativa de la nostra professió, com a tal, ha estat notablement alta. Certament, ens ha ajudat la pertinença, com a societat filial molt activa, a la nostra acadèmia nacional, l'Institut d'Estudis Catalans, amb el seu prestigi a casa nostra i el seu reconeixement internacional. També ha estat important la nostra presència constant en la Federació Espanyola de Sociologia (FES), de la qual som cofundadors, i la nostra participació en tots els congressos espanyols, dos dels quals se celebraren a Lleida i a Barcelona. També l'hem presidida, la FES, i hem celebrat amb ella un Congrés Mundial de Sociologia, a Madrid, així com molt recentment un altre, de mundial, també sota els auspicis de la International Sociological Association, en el marc de la Universitat de Barcelona, ara fa molt pocs anys. A més, i com a senyal de maduresa, l'Associació atorga uns premis nacionals de sociologia que

han rebut ja, amb tota justícia, dos eminents col·legues nostres, els professors Manuel Castells i Marina Subirats. A més, fa temps que l'Associació ofereix un premi als joves sociòlegs, a fi i efecte d'estimular entre ells el conreu i la dedicació a l'art sociològica.

Hi ha, doncs, un veritable abisme entre la situació de fa un parell de decennis i la d'avui. El progrés ha estat ferm i indubtable. No veig cap raó perquè no continuem avançant durant l'esdevenidor més proper. I que un dels centres sigui Lleida ens assegura una distribució territorial justa i necessària.

No hi ha gens de triomfalisme en el que dic, però no em perdonarien que ignorés els avenços fets, que són palesos i substancials. La majoria no hem perdut, ni ho farem mai, ni tan sols el bri d'esperit crític i descontent endèmic que ha caracteritzat la nostra tasca durant, com hom sol dir, tota la vida. Ignorar, però, aquesta maduresa —sense ignorar, naturalment, les dificultats i les estretors que encara hem de superar— fóra inadmissible. El cofoisme no fa per a catalans.

Senyor rector, autoritats, col·legues acadèmics, senyores i senyors, desitgem llarga i pròspera vida a la sociologia catalana, i especialment a la que es fa, cada cop millor, a la Universitat de Lleida.

Moltes gràcies a la Universitat de Lleida per la dignitat acadèmica que m'han concedit. Bon vespre a tothom.

Nota i agraïments

Les molt valuoses observacions que publica Jordi Estivill en el *Butlletí* de l'Associació Catalana de Sociologia (ACS), del gener de 2008 (citat més avall), inclouen el comentari que encara està per fer una història de l'Associació. La tasca continua pendent. Pel que fa a gran part de la documentació referent als primers decennis de la seva existència, consta que ell, com a secretari i després president de l'Associació, lliurà tots els que tenia a l'Arxiu de l'Institut. Per part meva, fa pocs anys vaig lliurar dotze capses de documents amb correspondència sobre l'ACS, la FES (antiga FASEE), l'ISA i sobre altres relacions de l'ACS amb persones, governs i autoritats, també a l'Arxiu de l'Institut, i vaig assabentar

de la decisió el llavors president de l'ACS, Josep M. Rotger. He d'agrair a diversos lectors d'aquest text els seus suggeriments per a millorar-lo, entre els quals, Salvador Carrasco.

DISCURS DE CLOENDA

DR. ROBERTO FERNÁNDEZ DÍAZ

Avui estem reunits en aquest magne acte acadèmic entorn de la figura d'un rellevant científic social, sens dubte un dels més importants i transcendents que ha donat la Catalunya i l'Espanya del segle xx, dels més importants i amb una projecció internacional que no sol ser habitual entre nosaltres. Dic científic social perquè precisament, amb aquesta catalogació genèrica, vull començar les meves breus paraules sobre qui és i què representa per a l'Acadèmia la notable figura de Salvador Giner.

En efecte, en el cada vegada més frondós arbre de la ciència és bo de recordar que una de les tres branques principals, al costat de les ciències de la naturalesa i de la vida, és la branca de les ciències socials. I quan dic tres branques principals vull referir-me al fet que les tres són igualment importants per formar l'arbre, i que, sense alguna de les tres, la ciència restaria incompleta en la seva tasca d'escodrinyar com és, com funciona i com canvia la realitat.

El mestre Giner és un científic social, és a dir, un pensador dedicat a entendre el funcionament i el canvi de les societats humanes en el temps i en l'espai, mitjançant els recursos del mètode científic. Per tant, és un pensador esforçat a comprendre la condició humana en societat i a realitzar aquesta tasca mitjançant l'aplicació del racionalisme crític en el seu objecte d'estudi.

Alguns continuen pensant que, davant d'altres tasques de la ciència, dedicades a comprendre l'origen de l'univers i el seu destí o el funcionament de la vida biològica, la que es dedica a comprendre la societat és, per ventura, important, però no tant com les altres dues. Espero i desitjo que aquest sigui un pensament en franca reculada, però, per si no fos així, deixin-me dir-los que s'equivoquen notablement els qui sostenen això. Abans de començar a pensar sobre la realitat, l'espècie humana va haver de constituir-se socialment. Va ser llavors, en aquest fet de constituir-se i organitzar-se per donar

sortida a l'instint animal de supervivència de l'espècie, que el primat excepcional que és la nostra espècie va haver d'organitzar-se en col·lectivitat. Va ser, per tant, un acte constitutiu i constituent, sense el qual no hauríem pogut dedicar-nos a pensar com és la realitat natural o biològica de la nostra espècie. I, com sigui que constitutivament som éssers socials, serà imprescindible que existeixin pensadors dedicats a estudiar amb rigor i amb experimentació com funcionen i canvien els humans en col·lectivitat.

Les ciències socials no són un luxe; són una necessitat, constituïda per poder fer adonar el subjecte del món social exterior i per anar descobrint i formulant les regularitats en què es basen les organitzacions societàries humanes, és a dir, les civilitzacions. O, per ventura, algú creu que és més important saber com s'evita o guareix una malaltia que saber com hem d'organitzar-nos en col·lectivitat per assegurar amb qualitat humana la supervivència de l'espècie?

És veritat que de vegades se'ls ha negat el pa i la sal, a les ciències socials, sota la creença, un xic superba, d'alguns científics segons la qual, quan l'home s'ocupa d'entendre l'home en societat, és impossible desprendre's de la subjectivitat i, per tant, el coneixement científic resulta impossible. És cert que l'home és subjectiu per naturalesa, però ho és per aconseguir qualsevol coneixement de la realitat i no només el coneixement social. Ho és per entendre el cosmos, per entendre una cèl·lula o per entendre què és i com actua una classe social. I perquè ho és, i això resulta una limitació per entendre objectivament la realitat i poder transformar-la en el sentit ideològic i axiològic que cadascú lliurement consideri, hem estat capaços d'anar creant el mètode científic, aquest conjunt de normes i procediments que anem perfeccionant per posar fi a la nostra subjectivitat innata mitjançant la comprovació empírica factual de les nostres proposicions sobre el funcionament de la realitat.

I la racionalitat en l'elaboració de les hipòtesis, la seva comprovació empírica, la capacitat analítica, sistèmica, explicativa, legal i predictiva del coneixement científic és tan aplicable a l'agronomia i a la biologia com a la sociologia. I en això crec que hi estarien d'acord mestres de l'epistemologia —d'altra banda, no sempre coincidents entre ells en altres assumptes— com Karl Popper o Mario Bunge.

És veritat, també, que les ciències socials tenen problemes epistemològics particulars, però aquesta mateixa realitat és perfectament detectable en les altres dues grans branques de les ciències de la naturalesa i de la vida, ja que en realitat només s'escapen d'aquests «joiosos» problemes les ciències formals de la lògica i la matemàtica. I és veritat, igualment, que les ciències socials van trigar més temps que les altres ciències a desembarassar-se de les prenocions dogmàtiques i immutables de tipus teològic o filosòfic. I encara que hem de confessar que la vigilància permanent sobre la influència dels valors morals i de les ideologies en el terreny de les ciències de la societat ha de ser constant, els voldria recordar que això darrer ja fa algun temps que es va superar en la immensa majoria de les disciplines que formen el ric i atapeït món de les ciències socials. Així doncs, bandegem ja d'una vegada per sempre la vella i superada dicotomia que existeixen unes ciències que són de primera i unes altres que són de segona. El que existeix, senzillament, és ciència i no-ciència, bona ciència i mala ciència. I això afecta de la mateixa manera un físic o un sociòleg.

Perquè, no sé si ho he dit ja, però el nostre nou doctor *Honoris Causa* és un sociòleg, és a dir, un practicant d'aquell brancó de la branca general de les ciències socials que s'encarrega d'estudiar el funcionament i el canvi de les societats en el present. El sociòleg és un germà de l'historiador, el qual fa el mateix però respecte al passat. I té estretes connexions familiars, inevitables i necessàries, amb l'economia, la filologia, l'antropologia, la geografia, la psicologia, el dret o les diverses ciències de l'educació. El sociòleg és aquell científic que busca interpretar realitats concretes tenint en compte teories generals per anar formant explicacions concretes en el temps i en l'espai que, al seu torn, serveixin per anar perfeccionat les teories.

I, per cert, Salvador Giner no és un sociòleg més, sinó un dels grans sociòlegs contemporanis i, sens dubte, un dels pares fundadors d'aquesta disciplina científica a Catalunya i Espanya. El seu programa no ha estat només un programa d'actuació individual, de científic tancat al seu despatx, sense cap més afany meritori que el de la seva pròpia obra intel·lectual. Precisament Giner s'ha convertit en mestre perquè el seu projecte ha estat el d'estendre la sociologia com una matèria científica necessària per a la política i com una matèria que havia d'estar present en la vida acadèmica universitària. Sí, benvolguts

col·legues, per a la política, per a la política amb majúscules, que és, per descomptat, l'única admissible moralment.

Ciència per a la política vol dir, per al rector, que la qualitat de la democràcia necessita la qualitat de les decisions, i a aquestes últimes els cal la ciència de la sociologia per caminar per camins millors.

I és per aquest doble afany d'estendre la sociologia per l'Acadèmia universitària i de relacionar-la amb les decisions polítiques que, després de rondar per aquests mons de Déu de Colònia, Chicago, Cambridge, Lancaster o Londres, després de visitar els mons universitaris de Puerto Rico, l'Argentina, Veneçuela, Mèxic o la Sorbona de París, després de ser nomenat president del comitè organitzador del Congrés Mundial de Sociologia, el 1990, i de la primera Conferència Europea de Ciències Socials el 1991, va recalcar definitivament al nostre país per fundar l'Associació Catalana de Sociologia, la Federación Española de Sociología i la Revista Internacional de Sociología; per dirigir l'Institut d'Estudis Avançats del CSIC, o per presidir, finalment, l'Institut d'Estudis Catalans, fins fa poc menys d'un any.

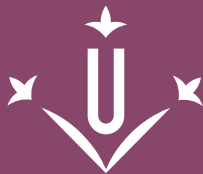
Parlem, doncs, d'un gran científic social i d'un gran sociòleg, que, a més, ha sabut ser un gran dinamitzador de la seva disciplina i que ha lluitat per situar-la adequadament i dignament en els currículums universitaris espanyols. Però parlem, igualment, del científic social, que ha sabut també identificar-se amb la condició de ciutadà compromès amb la realitat, que ha sabut compaginar sense contradicció el barret de científic que té el ferm compromís del rigor i l'objectivitat amb el barret de l'intel·lectual que desitja participar en la realitat social i en la seva transformació mitjançant la transferència del seu coneixement a l'anàlisi concreta de la realitat concreta. I fins i tot ha sabut sostenir amb valentia i decisió el compromís partidari quan ho ha considerat necessari. En aquest sentit, els convido que llegeixin els múltiples articles periodístics que en els mitjans de comunicació catalans i espanyols més prestigiosos ha anat publicant el nostre nou doctor *Honoris Causa* i que comprovin la precisió de la seva anàlisi i l'elegància de la seva ploma.

Vull referir-me finalment a la seva vinculació particular amb la Universitat de Lleida. Entre les diverses actuacions que hi ha fet, m'agradaria destacar-ne dues. La primera

és el permanent alè cap als sociòlegs de la nostra casa. Bé sap el rector que sempre que l'han necessitat l'han tingut: en la direcció de recerques, en les qüestions d'ascens acadèmic o en el permanent assessorament intel·lectual. En aquesta sala hi ha alguns exemples del que dic i que no dirien el contrari d'allò que el rector acaba d'afirmar. És per això que em sembla just i necessari destacar el caràcter de mestre d'investigadors i docents que té la gran personalitat intel·lectual de Salvador Giner.

I la segona és el suport que sempre va donar a la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida quan ostentava la presidència de l'Institut d'Estudis Catalans. Per aquestes dues raons nosaltres sempre l'hem considerat com un dels nostres.

Finalitzo. Benvolgut mestre Giner, jo també sóc un assidu lector de la seva *Història del pensament social*, un clàssic entre els clàssics. Jo també sóc un assidu lector del seu *Manual de civisme*, la lectura del qual hauria de ser molt necessària entre els universitaris, i que sempre he recomanat als meus alumnes. I jo també sóc lector del seu recent llibre, que gairebé he finalitzat, sobre *L'origen de la moral*. Les lectures dels seus llibres i els seus articles estic convençut que m'han proporcionat, igual que en milers de lectors, un clar efecte benèfic, que m'han fet una mica més humà, ja que he comprès una mica millor la condició humana en societat. Mestre, moltíssimes gràcies i que sàpiga que d'ara endavant vostè ja forma part d'una universitat jove, però amable i ambiciosa, que intentarà utilitzar degudament l'ampli cabal dels seus coneixements amb l'esperança que se senti un més de nosaltres, els universitaris i universitàries lleidatans.

Universitat de Lleida